

BARTLASUY

BARTLASUY

Wonen en zorg dicht bij elkaar houden

Wervik is sinds 2004 voorloper met het concept van de woonzorgzone. Binnen een centraal gebied in de gemeente zijn aangepaste woonvormen, zorgdiensten én het openbaar domein zo op elkaar afgestemd dat inwoners die zorg nodig hebben, tegelijk zo lang en comfortabel mogelijk zelfstandig kunnen wonen, in hun onderhoud kunnen voorzien en deel kunnen nemen aan gemeenschapsactiviteiten. Wervik start nu in deelgemeente Geluwe met een tweede woonzorgzone en heeft er ook een nieuwe succesvolle woonvorm bij: het kot- of groepswonen voor ouderen.

De woonzorgzone blijft inspireren en lokte sinds de start ruim 1200 nieuwsgierige bezoekers van heinde en verre naar de West-Vlaamse grensstad. Het is de integrale benadering van zorgverstrekking die het succes van de woonzorgzone maakt: het investeren in vele elementen tegelijk – zowel verlieslatende als winstgevende – om een totaalervaring van zorg te kunnen bieden waarvan burgers beter worden. ‘Dat is met een de *unique selling proposition* van de publieke zorg, waarmee lokale overheden voor inwoners het verschil kunnen maken.’ Myriam Deloddere zal het meermaals benadrukken. Zij zette als OCMW-secretaris met de steun van een geëngageerde OCMW-raad de woonzorgzone in gang, en is ook directeur van het nieuw opgerichte Woon- en Zorgbedrijf van Wervik. ‘Ik kan met een gerust hart zeggen dat ouderen zich goed voelen in onze stad.’

Aangepast wonen, zorg binnen bereik

Een nabij zorgaanbod dat inspeelt op de doelstelling ouderen en zorgbehoevenden zo lang mogelijk thuis te laten wonen, dat is de grondgedachte van de woonzorgzone. In Amsterdam werkte Jeroen Singelenberg de criteria voor de ontwikkeling van zo'n zone uit: een afgebakend gebied met aangepaste woonvormen op redelijke afstand van een centraal zorgkruispunt, in een veilige omgeving en met een verhoogd aanbod van diensten aan huis. Die criteria bleken in grote mate toepasbaar op en haalbaar in Wervik. Met de centrale site van het Sint-Janshospitaal als vertrekpunt, waar ook het woon- en zorgloket van het OCMW is gevestigd, was een straal van 750 meter eromheen ideaal voor de afbakening van de woonzorgzone. Binnen dat gebied beheerde het lokale bestuur naast twee woonzorgcentra al flink wat seniorenwoningen, serviceflats en ook sociale huurwoningen.

‘Huisvesting is een van de belangrijkste parameters voor welzijn,’ vindt Myriam Deloddere. ‘Ik ben er geen voorstander van om de functie van het lokale bestuur op dat vlak te beperken tot de regie. Woningen in eigen beheer geven de gemeente een krachtig instrument om zelf beleid omtrent levenslang wonen en publieke zorg te voeren. In de sociale huisvesting zijn we door verstandig gebruik van subsidies sterk gegroeid – met 13% sociale woningen in Wervik is de grens daar wel bereikt. Door democratische huurprijzen maken we de huurmarkt toegankelijker, terwijl onze technische dienst het patriomonium in goede staat houdt. Tegelijk zijn we blijven pleiten voor een toename van aangepaste woonvormen, om ouderen die niet zwaar zorgbehoevend zijn – de O’s en de A’s op de zogenaamde Katz-schaal – zolang mogelijk uit het woonzorgcentrum te houden. Dat heeft geleid tot een gemeentelijk toewijzingsreglement waarbij veel sociale woningen voorbehouden worden voor bejaarden. Ook de socialehuisvestingsmaatschappij van ons grondgebied is daarvoor gewonnen, want ouderen zijn doorgaans gemakkelijke en brave huurders.’ Bij de bouw of aanpassing van wooneenheden hanteren stad en OCMW een aantal basiscriteria en richtlijnen voor ‘levenslang wonen’: de afwezigheid van trappen naar de ingang, een voordeur van minstens 90 centimeter breed, verlichting bij de deur, een droog gangpad van 1,1 meter breed aan de buitenkant en stopcontacten op 1 meter hoogte maken de woning rolstoeltoegankelijk, rolluiken zijn elektrisch bedienbaar, de douche is een inloopmodel enzovoort. ‘Wanneer wij bouwen, volgen we die criteria grotendeels,’ zegt Myriam Deloddere, ‘ook al verhoogt dat de bouwkosten met tien procent. Privépartners gaan daar jammer genoeg niet altijd in mee. Het zou goed zijn als er op dat vlak een wettelijke verplichting kwam.’

Nieuw: groepswonen

Toen twee jaar geleden een oude rusthuisafdeling in het Sint-Janshospitaal vrijkwam, deed de kans zich voor om met een aangepaste invulling van de ruimte een nieuwe woonvorm te testen: het kot- of groepswonen voor ouderen. De leegstaande verdieping werd omgevormd tot een negental afzonderlijke studio’s met gemeenschappelijke delen zoals een sanitair blok, een keuken en was- en bergruimtes. De voormalige verpleegpost werd een eetzaal. Eén bijkomende kamer kan worden gereserveerd voor logerende familieleden, in een andere ruimte kan men eigen bezoek ontvangen.

De bewonersgroep bestaat voor het grootste deel uit bejaarden, maar in het pand wonen ook enkele jongere mensen met psychosociale problemen of mentale achterstand. ‘Wat begon als een experiment, bleek verbazend goed te werken,’ vertelt Myriam Deloddere. ‘Gaandeweg merkten we dat die twee doelgroepen vanzelf samen gingen zitten in de gemeenschappelijke ontmoetingsruimte. De ouderen hebben tijd zat en houden ervan om de jongeren te bemoederen, aan te porren en advies te geven. De jongeren appreciëren dat, doen regel-

matig boodschappen en huishoudelijke karweitjes voor de senioren. Ze koken samen. In dat groepsproces zie je nieuwe vormen van zorg en hulpverlening ontstaan, over de leeftijds-grenzen heen.’

Jongdementerenden vormen de nieuwste categorie van bewoners in het groepswonen. Wat ze gemeen hebben met hun bejaarde huisgenoten, is dat ze nog niet naar het woonzorgcentrum hoeven of willen. ‘Eén bewoonster is zelfs 95, en met geen stokken naar het rusthuis te krijgen,’ lacht Myriam Deloddere. ‘Met de gemeenschappelijke ruimten en activiteiten in groepswonen sla je een brug tussen alleen wonen en wonen in een woonzorgcentrum. Iedereen eet er trouwens samen, voor het sociaal contact. Na verloop van tijd wou geen enkele bewoner nog maaltijden in de eigen kamer eten. Het is een woonvorm die zal groeien en waarmee we – alleen of in samenwerking met de privésector – een zinvolle invulling kunnen geven aan grote panden die leeg komen te staan.’ Ook OCMW-voorzitter Sonny Ghesquière is overtuigd; hij is een groot bezieler van het volgende project voor groepswonen, dat samen met een aantal nieuwe seniorenwoningen in de steigers staat.

Van noodcentrale tot sneeuwtelefoon

Terug naar de organisatie van de woonzorgzone, waar een uitgebreid dienstenaanbod er mee voor zorgt dat inwoners zolang mogelijk hun eigen boontjes kunnen doppen. De meest ‘urgente’ van die diensten is het noodoproepsysteem, waarop 59 woningen in de zone zijn aangesloten met een spreek-luisterverbinding. Informatie over de bewoners en hun zorgbehoeften is vooraf geregistreerd bij een huisbezoek met een intakegesprek. In het centrale zorgkruispunt staat een zorgteam permanent paraat om na een druk op de noodknop uit te rukken en binnen vijftien minuten bij de zorgvrager te staan. Ook bewoners net buiten de zone vragen nu steeds meer om een aansluiting op het systeem. Dat kan, maar ze moeten er wel een iets langere reactietijd bij nemen. De zorgcentrale van het Sint-Janshospitaal biedt daarnaast nachtopvang aan als een vorm van herstelverblijf: inwoners kunnen er voor 30 euro overnachten, krijgen lichaamsverzorging, een avondmaal en een ontbijt, waarna de mindermobielen centrale hen terug naar huis brengt. Oudere dames die ’s avonds bang zijn om alleen te zijn, mensen die net ontslagen zijn uit het ziekenhuis maar nog nazorg kunnen gebruiken, of jongdementerenden maken regelmatig van de nachtopvang gebruik. Overdag wonen ze probleemloos alleen. Het gaat om een niet-gesubsidieerde zorgdienst, waarin het lokale bestuur zelf investeert. Aan het centrale loket kunnen mensen terecht met al hun vragen over wonen en zorg. ‘Vanuit de één-loketgedachte verstrekken we daar ook informatie over het aanbod van de private zorgverleners, met wie de verhoudingen overigens goed zijn,’ zegt Myriam Deloddere. ‘Toegegeven, het lijkt alsof we op die manier tegelijkertijd initiatiefnemer en regisseur spelen. Maar we houden die functies goed gescheiden.’ Een

BART LASUY

Myriam Deloddere:

‘Woningen in eigen beheer geven de gemeente een krachtig instrument om zelf beleid omtrent levenslang wonen en publieke zorg te voeren.’

telefonisch callcenter brengt ook alle vragen en oplossingen van inwoners samen op één punt. Tijdens de daluren belt het OCMW regelmatig de cliënten zelf op om te peilen naar hun tevredenheid over de dienstverlening.

Wezenlijk is dat het aanbod van diensten die aan huis kunnen worden geleverd, sterk ontwikkeld is. Zo kunnen bewoners binnen de zone een beroep doen op strijk-, schoonmaak- en klusjesdiensten aan huis. Ook warme maaltijden worden door het woon- en zorgbedrijf aan huis geleverd. Aangepast vervoer wordt geregeld via de mindermobielen-centrale, de verhuis- en recyclagedienst helpt bij – de naam zegt het zelf – verhuizingen en bij het wegbrengen van afval naar het recyclagepark, de retouchediens herstelt kleren voor een prikje. Het lokale bestuur voert de regie voor de levering van boodschappen door inwoners in contact te brengen met handelaars die boodschappen aan huis willen brengen. De sneeuwtelefoon helpt bewoners die de sneeuw op hun stoep niet zelf kunnen ruimen.

BART LASUY

‘Eenzaamheid blijft een belangrijk aandachtspunt,’ aldus Myriam Deloddere. ‘Daar werken we aan op verschillende manieren. Een voltijds polyvalent medewerker organiseert activiteiten voor de klanten van de woonzorgzone, in de collectieve ontmoetingsruimten op diverse locaties. De bewoners leren zo gaandeweg alle sites in de zone kennen, en ook elkaar. Ook de maaltijdbedeling en de noodhulpverlening aan huis zijn belangrijke instrumenten om signalen van

TROUW AAN KWALITEIT
LA QUALITÉ EN CONFIANCE

Uw project verdient een integraal kwaliteitsbeheer, van grondstof tot afgewerkt product.

BENOR • Lombardstraat 42 • 1000 Brussel • Tel: 02 511 65 95 • www.benor.be • info@benor.be

In de woonzorgzone werd een 'voetgangerscirkel' ingericht, een route die langs de belangrijkste diensten en handelszaken loopt en die minder mobiele mensen en bejaarden toch zelfstandig kunnen afleggen.

eenzaamheid of andere problemen op te vangen. Daarnaast schakelden we onze gemotiveerde vrijwilligers in om aan iedere 80-plusser een bezoek te brengen. Hetzelfde zullen ze nu doen bij de 70-plussers. Ten slotte ben ik er fier op dat ons woon- en zorgbedrijf met eigen middelen een voltijds psychologe in dienst heeft genomen, die bewoners met depressieve klachten kan bijstaan.'

Voetgangerscirkel

Een toegankelijk en veilig openbaar domein is op zich nog een essentieel criterium voor een woonzorgzone. Het stadsbestuur maakte daar in het centrumgebied van Wer-
vik extra werk van. Bij de aanleg en het herstel van straten is er consequent aandacht voor de plaatsing van zitbanken, stoepen worden voldoende breed gemaakt voor rolstoelen en kinderwagens, obstakels worden zoveel mogelijk weg-
gewerkt, straatverlichting is adequaat, camera's verhogen het veiligheidsgevoel. In de woonzorgzone werd een zogenaamde voetgangerscirkel ingericht, een route die langs de belangrijkste diensten en handelszaken loopt en die minder mobiele mensen en bejaarden toch zelfstandig kunnen afleggen. 'Mensen met een rollator kunnen bijvoorbeeld zelf naar de post en komen voorbij een bakker, een slager, een drankgelegenheden, en natuurlijk het woon- en zorgloket,' zegt Myriam Deloddere. 'Langs die route kun je voorzien in je eigen levensonderhoud, ook als je minder goed te been bent.' De jaarlijkse sneukeltocht langs de voetgangerscirkel, met streek-eigen hapjes en drankjes, brengt telkens een massa deelnemers op de been en is een sociaal gebeuren op zich.

Publieke zorg biedt meer

Voor Myriam Deloddere bewijst het succes van de woonzorgzone – de aangepaste woonvormen zitten helemaal vol, nieuwe staan op stapel samen met een tweede woonzorgzone in Geluwe – dat een lokaal bestuur met visie en met degelijke zorg op maat een grote impact kan hebben op de levenskwaliteit van mensen die zich in een kwetsbare positie bevinden.

'De woonzorgzone biedt een totaaloplossing, met invloed op alle levensdomeinen van de burger en met een groot bereik voor zeer veel mensen,' zegt ze. 'Het welslagen van de woonzorgzone is de verdienste van het politieke bestuur: de raadsleden van zowel meerderheid als oppositie zijn zeer begaan en constructief, en dat dwingt respect af. Het lokale bestuur opteert ervoor op deze manier sociaal beleid te voeren. Investeren in menswaardige zorg betekent ook lokale tewerkstelling, en dus investeren in het lokale bestuur zelf.'

'Ruim 30% van het kiezerspubliek bestaat straks trouwens uit 65-plussers: waarom zouden bestuurders dan niet in zorg willen investeren?', voegt Myriam Deloddere glimlachend toe. 'Wij ambtenaren kunnen er dan weer voor zorgen dat de administratieve en de zakelijke kant nog efficiënter wordt afgehandeld, met meer transparantie en minder overheadkosten. Met de oprichting van ons nieuwe woon- en zorgbedrijf zetten we een flinke stap in die richting. En ook onze samenwerking met andere OCMW's binnen de W13-vereniging draagt daar sterk toe bij.'

Epiloog: en het woonzorgcentrum?

Wie bij het lezen van dit stuk het woonzorgcentrum vooral is gaan zien als 'place not to be', raden we binnen dezelfde woonzorgzone een bezoek aan WZC Het Pardoën aan. De moderne maar warme inrichting lijkt er in alles op gericht via maximale 'kijk-ervaring' de innerlijke beleving van de veelal zwaar zorgbehoevende bewoners zo aangenaam en gevarieerd mogelijk te maken. Eén helft van het gebouw aan de Leieboorden biedt op de verschillende verdiepingen een majestueus uitzicht op de rivier, en verder op Frankrijk aan de overkant. Vanuit de mooie cafetaria in de andere vleugel kunnen bewoners door grote ramen van dichtbij de beweging op het plein voor de Sint-Medarduskerk volgen. Aan de binnenzijde is er veelvuldig zicht op de binnenkoer, waar een grootse muurschildering de ogen ruimschoots de kost geeft. De stedelijke kinderopvang is geïntegreerd op de begane grond van het woonzorgcentrum. Georganiseerde activiteiten brengen de ouderen en de kinderen regelmatig met elkaar in contact. En door het raam kunnen de senioren de kinderen zien spelen in de speeltuin. Het maakt Het Pardoën tot een even bijzondere als uitnodigende verblijf- en woonplek. ■

PIETER PLAS IS REDACTEUR VAN LOKAAL

Myriam Deloddere schreef over de woonzorgzone het boek *Een woonzorgzone loont!*, uitgegeven bij Vanden Broele in 2016.